

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 55 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 375 Кримінального кодексу України від 11 червня 2020 року № 7-р/2020. *Вісник Конституційного Суду України*. 2020. № 4. С. 7–14.

4. Роговенко О. В., Стрельник В. В. Характеристика земель сільськогосподарського призначення як спеціального об'єкта правового захисту в цивільному судочинстві. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 03. С. 115–121. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284583/278717> (дата звернення: 11.12.2023).

5. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 11.12.2023).

6. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ : постанова Пленуму Верховного Суду України від 16.04.2004 р. № 7. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va007700-04#Text> (дата звернення: 14.12.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-27>

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО УСИНОВЛЕННЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Чернік Світлана Дмитрівна

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Центральноукраїнський державний університет

імені Володимира Винниченка

м. Кропивницький, Україна

Захист прав дитини є основним завданням державної політики України. Держава бере на себе зобов'язання щодо забезпечення прав громадян, зокрема щодо реалізації права на усиновлення. Усиновлення є важливим на відповідальним кроком у житті людини, який спричиняє виникнення відносин між усиновлювачем та усиновленою дитиною. Важливою його складовою є право на інформацію про усиновлення.

У міжнародному приватному праві питання надання інформації про усиновлення регулюється Конвенцією ООН про права дитини 1989 р., Гаазькою конвенцією про юрисдикцію, право, що застосовується, та визнання рішень про усиновлення 1965 р., Конвенцією про захист дітей

та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 р., Європейською конвенцією про усиновлення дітей (переглянутої) 2008 р. та ін.

Конвенція ООН про права дитини визначає загальні принципи здійснення усиновлення. Дитина, яка тимчасово або постійно позбавлена сімейного оточення або яка в її власних якнайкращих інтересах не може залишатися в такому оточенні, має право на особливий захист і допомогу, що надаються державою. Одним із способів влаштування такої дитини є усиновлення. Держави-учасниці, які визнають і/чи дозволяють існування системи усиновлення беруть на себе зобов'язання забезпечувати інтереси дитини, які враховуються в першочерговому порядку [1].

Відмітимо, що Конвенція ООН наголошує на тому, що усиновлення в іншій країні може розглядатися як альтернативний спосіб догляду за дитиною, якщо дитина не може бути передана на виховання або в сім'ю, яка могла б забезпечити її виховання або усиновлення, і якщо забезпечення якогось придатного догляду в країні походження дитини є неможливим [1]. Таким чином, найкращим середовищем для виховання дитини, яка позбавлена батьківського піклування, є умови максимально близькі до сімейних. Окрім того перевага надається збереженню національної ідентичності дитини, її зв'язку з культурою своїх батьків.

Конвенція про захист дітей і співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 р. також акцентує увагу на необхідності створення гарантій для того, щоб міждержавне усиновлення здійснювалось в найкращих інтересах дитини та при додержанні усіх її основних прав, визнаних у міжнародному праві. Ст. 30 цього документу встановлює, що компетентні органи влади держави забезпечують, щоб інформація, яка в них є щодо походження дитини, зокрема інформація, що стосується особистості її батьків, а також медична карта були збережені. Вони забезпечують доступ дитини або її представників до такої інформації під відповідним наглядом, наскільки це дозволено законом цієї держави [2].

Водночас ст. 31 Конвенції регулює питання захисту особистої інформації, яка була зібрана під час підготовки процедури усиновлення. Так, відомості особистого характеру, особливо відомості про заявників, які бажають усиновити дитину, та про дитину, використовуються тільки в цілях, для яких вони збирались чи передавались. До такої інформації належать відомості про особистості заявників, права і придатність здійснити усиновлення, біографічні дані, медична карта та історія сім'ї, причини усиновлення, здатність здійснити іноземне усиновлення, а також характеристика дітей, про

яких вони здатні піклуватись. До особистої інформації про дитину відносять біографічні дані, відомості про соціальне оточення, історію сім'ї, медичну карту, включаючи таку ж для сім'ї дитини, та будь-які особливі потреби дитини [2].

Відповідно до Європейської конвенції про усиновлення дітей (переглянутої) 2008 р., може бути передбачено законність усиновлення без розкриття сім'ї походження дитини інформації про особу усиновлювача. Водночас надається можливість здійснювати провадження в справі про усиновлення *in camera* (конфіденційно) [3].

Визначається, що усиновлена дитина повинна мати доступ до наявної в компетентних органах інформації стосовно її походження. Коли батьки, від яких вона походить, мають законне право на нерозголошення інформації про свою особу, вона залишається відомою компетентному органу в обсязі, дозволеному законом, для вирішення питання про відміну цього права й розкриття інформації, яка ідентифікує особу, зважаючи на обставини й відповідні права дитини та батьків, від яких вона походить. Відповідне повідомлення може бути надано усиновленій дитині, яка не досягла повноліття. Усиновлювач й усиновлена дитина повинні мати змогу одержати документ, який містить витяги з державних реєстрів та який засвідчує дату й місце народження усиновленої дитини, але явно не розкриває факту усиновлення чи особу батьків, від яких походить дитина [3].

Національне законодавство встановлює право на таємницю усиновлення. Відповідно до ст. 226 Сімейного кодексу України (далі – СК України), особа має право на таємницю перебування на обліку тих, хто бажає усиновити дитину, пошуку дитини для усиновлення, подання заяви про усиновлення та її розгляду, рішення суду про усиновлення. В свою чергу дитина, яка усиновлена, має право на таємницю, в тому числі і від неї самої, факту її усиновлення. Особа, яка була усиновлена, має право після досягнення нею чотирнадцяти років на одержання інформації щодо свого усиновлення [4].

Водночас сімейне законодавство України містить обмеження щодо права іноземців на таємницю усиновлення дитини, яка є громадянином України. Зокрема, усиновлення дитини, яка є громадянином України, особою, яка є громадянином держави, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги, не є таємним, якщо у державі, в якій усиновлювач постійно проживає і в яку має переїхати дитина, усиновлення не є таємним [4]. Подібна норма діє щодо іноземних громадян, які постійно не проживають в Україні.

Отже, право на інформацію про усиновлення передбачає право дитини знати про своє походження та є важливим засобом захисту її інтересів. Питання збереження інформації про заявників на усинов-

лення, усиновлену дитину та її батьків регулюється низкою нормативних актів. Міжнародне законодавство забезпечує можливість отримання інформації про своє походження та встановлює обмеження щодо поширення відомостей особистого характеру.

Література:

1. Конвенція ООН про права дитини 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 14.12 2023).
2. Конвенція про захист дітей і співробітництво в галузі міждержавного усиновлення 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_365#Text (дата звернення: 14.12 2023).
3. Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) 2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a17#Text (дата звернення: 14.12 2023).
4. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 14.12 2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-28>

ВИЗНАННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ БЕЗВІСНО ВІДСУТНЬОЮ: СУЧАСНИЙ СТАН

Шаповалова Анна Олександрівна

*студентка I курсу другого (магістерського) рівня освіти
факультету права, гуманітарних і соціальних наук
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Україна*

Проблема визнання фізичних осіб померлими та безвісно відсутніми останніми роками була достатньо актуальною, починаючи із 2014 року в зв'язку з подіями у Донецькій та Луганській області. Але повномасштабне вторгнення ще більш актуалізувало розглядувану проблему. Загибель людей унаслідок обстрілів, зникнення громадян на тимчасово окупованих територіях, їх тривала відсутність, як наслідок – оголошення зниклих осіб безвісно відсутніми або померлими – все це активно впливає як на навколишню дійсність, так і на розвиток права у даній сфері.